

Alueiden komitean lausunto aiheesta:

- ”Monikielinen tietoyhteiskunta Komission tiedonanto”, ja
- ”Ehdotus neuvoston päätökseksi monivuotisesta ohjelmasta Euroopan yhteisön kielellisen monimuotoisuuden edistämiseksi tietoyhteiskunnassa”

(96/C 337/08)

ALUEIDEN KOMITEA, joka

ottaa huomioon asiakirjat ”Komission tiedonanto: Monikielinen tietoyhteiskunta”, ja ”Ehdotus neuvoston päätökseksi monivuotisesta ohjelmasta Euroopan yhteisön kielellisen monimuotoisuuden edistämiseksi tietoyhteiskunnassa” KOM(95) 486 lopull. – 95/0263 CNS;

ottaa huomioon komission 23. marraskuuta 1995 tekemän päätöksen pyytää asiasta alueiden komitean lausunto;

ottaa huomioon päätöksensä 18. tammikuuta 1996 antaa tämän lausunnon valmisteleminen valiokunta 7:n ”Kansalaisten Eurooppa – Tutkimus – Kulttuuri – Nuoriso ja kuluttajat” tehtäväksi;

ottaa huomioon lausuntoluonnoksen CdR 6/96 fin, jonka valiokunta 7 hyväksyi 27 helmikuuta (esittelijä: Konstantinos Kosmopoulos);

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen, erityisesti sen 128 artiklan ja 130 artiklan 3 kohdan;

ottaa huomioon että Eurooppa-neuvosto painotti Korfulla 24. ja 25. päivänä kesäkuuta 1994 pitämässään kokouksessa tietoyhteiskunnan kulttuuristen ja kielellisten tekijöiden tärkeyttä;

ottaa huomioon että Eurooppa-neuvosto muistutti Cannesissa 26. ja 27. päivänä heinäkuuta 1995 Euroopan yhteisön kielellisen monimuotoisuuden merkityksestä;

ottaa huomioon että tietoyhteiskuntaan siirtymisellä on huomattava merkitys Euroopan alueille ja niiden asukkaille, joille se tarjoaa tärkeitä uusia etuja;

ottaa huomioon että tietoyhteiskunta voi tehokkaasti edistää uutta viestintäteknologiaa tuottavaa teollisuutta avaamalla sille uusia mahdollisuuksia maailman ja Euroopan monikielillä markkinoilla;

ottaa huomioon että tietoyhteiskunnassa tiedon siirtoa kielten välillä tulee parantaa ja tukea;

ottaa huomioon että yhteisön olisi luotava kielten alan teollisuuden voimistamiselle suotuisa ympäristö hyödyntämällä uutta tietotekniikkaa;

ottaa huomioon että Euroopan unionin kielipolitiikka kuuluu jäsenvaltioiden kulttuuripolitiikan piiriin, minkä vuoksi kaikkien yhteisötason toimien tällä alalla tulee noudattaa läheisyysperiaatetta;

ottaa huomioon tässä lausunnossa esitetyt sekä erityisesti tiedonantoa ”Kohti eurooppalaista tietoyhteiskuntaa” ja Ariane- ja Info 2000 -ohjelmia koskevat havainnot;

hyväksyi 13. täysistunnessaan 12. ja 13. kesäkuuta 1996 (kesäkuun 12. päivän kokouksessa) yksimielisesti seuraavan lausunnon.

1. Yleistä

1.1. Tietokonepohjaisen teknologian ja uusien viestintätapojen ihmisten kanssakäymisessä aiheuttamat suuret muutokset vaikuttavat jokapäiväiseen elämäämme. Nämä muutokset koskevat tieto- ja viestintäpalvelujen maailmanlaajuisista leviämistä, multimedian etenemistä kaikilla aloilla (ei ainoastaan televisiossa) ja vuorovaikutteisten palvelujen odotettua kasvua. Äänen, kuvan ja tekstin yhdistämisellä käyttämässämme viestimissä on huomattavia seurauksia. Edessämme ja selvitettävänä on samalla kertaa sekä haaste että ongelma.

1.2. Nykyisessä, yhä enemmän näkemysten, mielipiteiden, ehdotusten ja kantojen vaihtoon perustuvassa tietoyhteiskunnassa tulee kaikille Euroopan kansalaisille taata yhtäläiset mahdollisuudet päästä tiedon lähteille kielitaidosta riippumatta.

1.3. Euroopan kielelliseen monimuotoisuuteen ei pidä laskea ainoastaan puhuttuja kieliä, vaan myös Euroopassa käytetyt viittomakielet. Ne ovat useimpien käyttäjiensä äidinkieli tai ensimmäinen kieli. Koska viittomakielet perustuvat näköaistiin, niiden tukeminen on tietokoneteknologian kannalta erityisen mielenkiintoista.

1.4. Euroopan kielellinen rikkaus ja monimuotoisuus on haaste. Jos haluamme säästää Euroopan kansalaiset eristymiseltä sekä harhaanjohtavan ja heikkotasaisen tiedon uhalta, tulee tukea kaikin tavoin monikielisiä – niin sähköisiä kuin painettujakin – viestimiä.

1.5. Käsiteltävä ehdotus on huomattava panos yhteisen eurooppalaisen viestintäpolitiikan luomiseksi. Se vahvistaa Euroopan alueiden taloudellista ja yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta sekä antaa eurooppalaisille kanavan osallistua täysivaltaisesti ja entistä aktiivisemmin Euroopan rakentamiseen.

1.6. Yhteisestä viestintäpolitiikasta olisi runsaasti käytännön hyötyä ja se edistäisi merkittävästi vaikeasti ylitettävien kielimuurien madaltamista.

1.7. Nykyään on menossa kolmas, edeltäjiään mullistavampi kielellinen vallankumous. Tällä kertaa tietokonepohjainen teknologia muuttaa viestintätapojamme. On huolehdittava siitä, ettei uuden teknologian läpimurto vaurioita eurooppalaisen yhteiskunnan kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta.

1.8. Mikäli tällainen ennuste toteutuu, on olemassa vaara, että osa Euroopan kansalaisista ei voi täysin nauttia kulttuuriperintemme arvoista, osallistua täysin

demokraattiseen päätöksentekoon sekä viestiä täysin kaikilla yhteiskunnan tasoilla.

1.9. Kielen avulla jokainen voi osallistua oman yhteisönsä taloudellisten, yhteiskunnallisten ja kulttuuristen asioiden käsittelyyn. Kieli on myös yksi kansanvallan ja demokraattisen sananvapauden osatekijä. Kieli on muokannut kansojen identiteettiä ja on siten tiiviisti sidoksissa kulttuurielämään. Edellä kuvailtuun ongelmaan on siis käytävä käsiksi.

1.10. Eurooppalaisen tietoyhteiskunnan tulee säilyä monikielisenä. On mahdotonta ehdottaa luonnollisten henkilöiden tarkastusten lopettamista EU:n sisärajoilla, mikäli Euroopan kansalaiset eivät pysty viestimään keskenään. Siksi voitaisiin panna toimeen muutamia esimerkkihankkeita EU:ta ja jäsenvaltioita koskevan tiedon kulun helpottamiseksi joillakin vähemmistökielillä. Saatujen kokemusten perusteella hanketta voidaan myöhemmin laajentaa koskemaan muitakin alueellisia kieliä, kunhan nämä hankkeet ovat osoittaneet voimansa. Nämä toimet on liitettävä nykyisiin ohjelmiin, eikä niistä saa olla taloudellisia seuraamuksia paikallis- ja alueyhteisöille.

1.11. Kielellisen monimuotoisuuden turvaaminen edellyttää samalla kansalaisten valmiutta monikielisyyteen. Erikielisten kansalaisten todellinen kanssakäyminen mahdollistuu helpommin, kun kaikki viestijät ovat valmiit opiskelemaan toistensa kieltä. Euroopan unionin on toimillaan tuettava jäsenvaltioita monikielisyyden edistämiseksi. Toimet eivät saa rajoittua pelkästään pakolliseen kouluopetukseen.

1.12. Tietoyhteiskunnan heittävä haaste onkin siinä, miten varmistetaan kielellisen monimuotoisuuden kunnioittaminen sekä se, että kaikilla on mahdollisuus olla aktiivisesti mukana tässä uudessa tilanteessa ja hyötyä sen tarjoamista eduista. Tulee myös varmistaa kaikkien tasapuoliset mahdollisuudet aktiiviseen osallistumiseen.

1.13. Tästä syystä Euroopan kielellisen rikkauden ja monimuotoisuuden säilyttäminen kuuluu ennen kaikkea unionin jäsenvaltioiden vastuualueeseen. Euroopan unionin virallisten työkielten järjestelmää tulee kunnioittaa sellaisenaan, ja jäsenvaltioiden tulee soveltaa Euroopan alueellisten ja vähemmistökielten peruskirjan määräyksiä ja taata muunkielisten kansalaisten oikeudet.

1.14. Oppilaitoksilla on tässä mielessä tärkeä rooli, kun se antaa kansalaisille tarkoituksenmukaisen koulutuksen ja auttaa liittämään eri äidinkielet maailmanlaajuiseen tietoyhteiskuntaan.

1.15. Myös yksityisen ja julkisen alan asema tulee yhä tärkeämmäksi, sillä se mahdollistaa paikalliset erityispiirteet ja Euroopan eri alueiden asukkaiden vaatimukset huomioon ottavien erikoistuotteiden suunnittelun.

1.16. On kiinnitettävä suurta huomiota siihen, että uusi teknologia ja tietoyhteiskunnan kehittyminen voisivat molemmat tukea kielellisen monimuotoisuuden säilyttämistä luomalla vakaan perustan alan tutkimusohjelmien laatimiselle ja taitotiedon siirrolle.

2. Erityistä

Alueiden komitea uskoo, että kielellisen monimuotoisuuden varmistaminen edellyttää seuraavien suuntaviivojen noudattamista:

2.1. Joukkoviestimien tulee edistää sellaisen tarkoituksenmukaisen perusrakenteen käyttöä, jonka avulla ne voisivat saavuttaa yhä suuremman yleisön ja joka mahdollistaisi sen, että viestimien välittämä tieto olisi yhä useampien Euroopan kansalaisten saatavilla.

2.2. Jotta uuden teknologian kehittyminen sekä palvelujen ja tietoyhteiskunnan syntyminen edistäisivät yhteisen perusrakenteen luomista yhdentyneessä Euroopassa, tulisi noudattaa monikielisuuden periaatetta.

2.3. Euroopan unionin toimielinten ja jäsenvaltioiden hallinnon välisen viestinnän tulee pohjautua edellä mainittuun monikieliseen perusrakenteeseen tietojen vaihdon helpottamiseksi asianmukaisten monikielisten käännosten kautta.

2.4. Kääntämistä varten tulee kehittää oma euroopalainen perusrakenne, sanasto ja erikoisterminologia, joka perustuu Euroopan tai maailmanlaajuisesti sovituihin käsitteisiin.

2.5. Tulee aloittaa opetusohjelmia hyödyntävä valistuskampanja, jonka avulla kansalaiset saadaan aktivoitua osallistumaan monikielisen tietoyhteiskunnan rungon rakentamiseen. Tämä valistuskampanja tulisi rinnastaa alalla jo toimiviin ohjelmiin.

2.6. Euroopan unionin jäsenvaltioiden tulee laatia tietoyhteiskunnan myötä syntyvien uusien tuotteiden markkinointia koskevat yhteisesti hyväksytyt säännöt. Markkinoille päästettävissä uusissa tuotteissa tulee olla

mukana niiden käyttöä helpottavat, unionin virallisilla kielillä toimitetut selkeät ja helpotajuiset ohjeet.

2.7. On säädettävä direktiivein, että myös unionin ulkopuolelta tuotavia tuotteita seuraavat markkina-alueen kielillä laaditut ohjeet.

2.8. Tulee perustaa kansainvälisiä yhteistyöjärjestöjä, joiden tehtävänä on toteuttaa monikielisuuden periaatetta käytännössä ja valvoa siihen liittyvien sääntöjen noudattamista.

2.9. Ohjelman tulee olla avoin kaikille Euroopan alkuperäiskielille riippumatta siitä, onko niillä unionin tai jäsenvaltion tasolla virallista asemaa. Tämä vaatimus ei tarkoita sitä, että niistä tulisi tehdä Euroopan unionin virallisia tai työkieliä, vaan tarkoituksena on varmistaa, että Euroopan kansalaiset kielellisestä taustastaan riippumatta voivat hyötyä tieto- ja viestintätekniikan kehityksestä.

2.10. Alueiden komitea katsoo, että sen osuuden virallistaminen toimielinten välisessä päätösmenettelystä edellyttää muutoksia neuvoston päätösehdotukseen. Asiakirjan alkuun tulee lisätä virke ”ottaa huomioon alueiden komitean lausunnon” ja sen 6 artiklaan ilmaus ”ja alueiden komitealle”.

2.11. Alueiden komitean mielestä ehdotettu unionin rahoitusosuus ohjelman toteuttamiseksi on riittämätön ja uhkaa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Komitea ehdottaakin esitettyjen summien kaksinkertaistamista sekä kielellisten voimavarojen perusrakenteita samoin kuin kehittyneiden kielityövälineiden käytön edistämistä Euroopan julkisella alalla koskevien toimintalinjojen asettamista etusijalle (toimintalinjat 1 ja 3).

2.12. Komission ehdotus korostaa jäsenvaltioiden ja alueiden vastuuta kielitietokantojen ja jäsenvaltioiden kielten edellyttäminen erityisvälineiden kohdalla. Eri jäsenvaltioiden ja alueiden käytössä olevissa varoissa samoin kuin eri kielisiin kohdistuvassa taloudellisessa

kiinnostuksessa on eroja. Alueiden komitea esittääkin ajatuksen Euroopan kielellisestä yhteisvastuusta, joka toteutettaisiin Euroopan alue- ja rakennerahaston tuella.

2.13. Ohjelmaan sisältyvien ehdotusten vuoksi AK ihmettelee, millä perusteella komission tiedonannon oikeusperustana on ainoastaan Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 130 artiklan 3 kohta "Teollisuus" eikä 130 artiklan 3 kohta yhdessä 128 artiklan "Kulttuuri" kanssa. Ainoaksi oikeusperustaksi riittää perustamissopimuksen 130 artikla vain silloin, kun tiedonannossa rajoitutaan käsittelemään kielten moninaisuuden taloudellisia näkökulmia. Kun sen sijaan edistetään kieltä kulttuurin tärkeänä ainesosana, tulee oikeusperustana käyttää perustamissopimuksen 128 artiklaa sillä seurauksella, että neuvostossa on tehtävä yksimielinen päätös.

3. Päätelmät

3.1. Monikielisen yhteiskunnan luominen edellyttää realistisia ja järkipäisiä toimia, yhteistä näkemystä ja erinomaista yhteistyötä tietopalvelujen tuottajien ja toimittajien sekä niiden toimijoiden välillä, jotka huolehtivat kielellistä monimuotoisuutta palvelevista välineistä, palveluista ja järjestelmistä. Tähän tulisi päästä epäsuorasti mm. edistämällä yhteistyötä ja luomalla mahdollisuus yhtenäistää paikalliset, alueelliset ja kansalliset toimet Euroopan tasolla. Asetettuun tavoitteeseen voidaan päästä, jos tiellä olevat mahdolliset esteet tunnistetaan ja pystytään löytämään ongelmiin ratkaisut, joihin käytännön toteutukseen liittyvien sääntöjen vahvistaminen voi perustua.

3.2. Alueiden komitean mielestä tarvitaan yhtenäistämistä, jottei hajanaisia ja yhteensopimattomia hankkeita ole liikaa. Komitea korostaa kuitenkin olemassa olevia riskejä, joita yhteisön riittämätön taloudellinen tuki pahentaa.

3.3. Koska ajatus Euroopan kielellisestä yhteisvastuusta on aiheuttanut kielellisesti todella takapajuisille alueille tiettyjä taloudellisia seurausvaikutuksia ennen

kaikkea turismin alalla ja näiden alueiden tuotteiden tunnetuksi tekemisessä, alueiden komitea vetoaa jäsenvaltioiden ja yhteisön viranomaisiin, jotta rakennerahastojen varoista osa käytettäisiin kyseisen ohjelman tunnetuksi tekemiseen ja toteuttamiseen. Ohjelmaa voitaisiin monilla alueilla käyttää nykyisten hankkeiden vahvistamiseen.

3.4. Alueiden komitea arvioi lisäksi, että kielellisiin perusrakenteisiin ja kääntämisen apuvälineisiin liittyvä kansainvälinen yhteistyö voidaan yhdistää osaksi yhteisön, Välimeren alueen ja KIE-maiden suuria taloudellisia ja teknisiä yhteistyöhankkeita. Näin voitaisiin edistää kolmansien maiden kansallisten ja alueellisten rakenteiden kehittämistä ja lähentämistä eurooppalaisiin perusrakenteisiin.

3.5. Lopuksi alueiden komitea katsoo, että ohjelma ilmentää Euroopan unionin tärkeää tehtävää ja tavoitetta, Euroopan teollisen kasvun kannustamista, eikä perustu siten ensi sijassa kansalaisten paikallis- ja aluetasolla ilmaisemiin tarpeisiin.

Alueiden komitea haluaa myös korostaa seuraavaa näkökohtaa, jota ei ole komitean mielestä tarpeeksi valotettu ja otettu huomioon:

Tietokonepohjaiset järjestelmät ovat erinomainen työväline termien, sanastojen, sanakirjojen sekä muiden standardoitujen tietojen järjestämiseen, yleistämiseen ja levittämiseen. Ne ovat ennen muuta työkalu yleisen, luokitellun ja tiukasti määritellyn aineiston käsittelyyn. Kielet ja kielelliset ilmaukset ovat sitä vastoin kulttuurinen ilmiö ja läheisesti kytköksissä kulttuuriseen ympäristöön jossa niitä käytetään. Tietokonejärjestelmät on suunniteltu yksinkertaistamista silmällä pitäen, kun taas kielelliset järjestelmät perustuvat vivahteiden ja ilmaisujen runsauteen.

Tämän vuoksi alueiden komitea korostaa, ettei ohjelmassa nykyisellään ole otettu näitä näkökohtia tarpeeksi huomioon, ja ehdottaa, että komission ohjelmaa ja sen sisältämiä ehdotuksia täydennetään keskustelulla, jossa ohjelman kahden tavoitteen välistä ristiriitaa käsitellään ja valotetaan syvemmin.

Bryssel, 13. kesäkuuta 1996.

*Alueiden komitean
puheenjohtaja*

Pasqual MARAGALL i MIRA